

CORNELIS GRAAFLAND

GEEST EN LEVEN

OVER DE HEILIGE GEEST EN HET LEVEN MET GOD

Samengesteld door W. Dekker en H. Westerhout

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Ontwerp omslag: www.shortlife.nl
Vormgeving binnenwerk: Elgraphic
ISBN 978 90 435 3458 1
ISBN e-book 978 90 435 3459 8
NUR 707

www.kokboekencentrum.nl

© 2021 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden.

Uitgeverij KokBoekencentrum vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

INHOUD

Inleiding 7

Hoofdstuk 1
Het luisterend kennen van God

II

Hoofdstuk 2
Het Pinksterfeest als vervulling en doorgaand gebeuren

46

- 2.1 Pinksteren, het feest der vervulling 46
- 2.2 Pinksteren, een doorgaand gebeuren 60
- 2.3 De vervulling met de Heilige Geest 65
- 2.4 Een late Pinksteren 71
- 2.5 Een rijke prediking en toch een arme prediking 75

Hoofdstuk 3
De Heilige Geest en de verscheidenheid van gaven

80

- 3.1 Bevinding en charisma 81
- 3.2 De Geest en zijn gaven. Eenheid en onderscheid 95
- 3.3 De gave van de profetie 102

Hoofdstuk 4
Woord op zondag. Radio-overdenkingen

119

- 4.1 Over God durven spreken – Hand. 4:23-31 119
 - 4.2 Vrij en blij – Hand. 8:4-12 125
- 4.3 Het geschenk van de bekering – Hand. 11:2-18 130
- 4.4 Zomaar een gemeente... – Hand. 9:26-31 137
- 4.5 Vertel me wie God is... – Hand. 17:22-33 143
- 4.6 De Paulusreis – Hand. 27:21-25 149

Hoofdstuk 5
Laatste preken

155

- 5.1 De bediening van de Geest 156
- 5.2. Gods verborgen omgang vinden 168

INLEIDING

Cornelis Graafland (1928-2004) was sinds 1953 predikant in een viertal Hervormde gemeenten en sinds 1972 tot zijn emeritaat bijzonder hoogleraar vanwege de Gereformeerde Bond aan de Universiteit Utrecht. Ondergetekenden hebben ieder op eigen wijze veel aan hem te danken en het was ons daarom een vreugde het boek dat u thans in handen heeft te mogen samenstellen.

We zijn de uitgever erkentelijk, dat we in de gelegenheid gesteld werden ongeveer gelijktijdig met het verschijnen van de biografie van Cornelis Graafland, *Tegendraads gereformeerd*, dit boek het licht te doen zien.

In dit boek hebben we een aantal bijdragen van zijn hand gebundeld, die in zeer uiteenlopende tijden verschenen, maar die alle handelen over het leven met God, zoals Graafland dat van huis uit kende en praktiseerde binnen de gereformeerde piëtistische traditie. Aan die traditie was hij innerlijk verwant en die verwantschap is altijd gebleven. Een duidelijk bewijs daarvan is de laatste preek die hij op schrift stelde, maar vanwege zijn daarop volgende ziekte en overlijden nooit heeft kunnen houden. Die preek is als laatste bijdrage in dit boek opgenomen en gaat over de verborgen omgang met God. Wie eerst deze preek uit 2004 leest en dan teruggaat naar de eerste bijdrage in dit boek uit 1971 over het luisterend kennen van God, zal merken dat er wat de spiritualiteit betreft die Graafland beschrijft niets veranderd is.

Kritiek

Dat betekent intussen niet, dat hij geen kritiek had op zijn traditie. Omdat hij van kindsbeen af door de diepe vroomheid in deze traditie geïntrigeerd werd, zag hij ook heel helder de uitwassen en aberraties. Daarom heeft hij met zijn scherpe analytische geest zich een leven lang ingezet om deze traditie zowel Bijbels-theologisch als historisch te bevragen. Dat heeft geleid tot veel wetenschappelijke artikelen en complete studies.

In het boek dat u thans in handen heeft is geen plaats ingeruimd voor deze wetenschappelijke artikelen, maar in deze voor een breder publiek geschreven bijdragen is wel steeds te merken, dat hier iemand aan het woord is die lang en diep heeft nagedacht over wat hij te berde brengt.

Tekorten

Behalve uitwassen en aberraties ontdekte Graafland in zijn eigen traditie ook tekorten. Met name zag hij een tekort wanneer het ging om de leer van de Heilige Geest. In de piëtistische traditie was en is veel aandacht voor het werk van de Heilige Geest wanneer het gaat om de persoonlijke toe-eigening van het heil, maar veel minder of niet voor het voortgaande werk van de Geest in de uitwaaiering over het hele leven, tot uitdrukking komend in de vruchten van de Geest en vooral ook in de bijzondere gaven, de charismata. Met name in het tweede deel van dit boek treft u bijdragen aan die hier dieper op ingaan.

Doelgroepen

Welke lezers hadden we bij het samenstellen van dit boek op het oog?

In de eerste plaats predikanten en gemeenteleden die Graafland gekend hebben, die misschien enkele boeken van hem in de kast hebben staan, maar die de meeste bijdragen die in dit boek een plaats gekregen hebben, niet binnen handbereik zullen hebben. In de tweede plaats denken we aan een jongere generatie, voor wie Graafland een naam uit het verleden is. We hopen dat deze artikelen en preken hen zullen uitnodigen het gedachtegoed van deze belangrijke gereformeerde theoloog te overwegen en nader te onderzoeken. In de derde plaats denken we aan allen die geïnteresseerd zijn in wat vandaag 'spi-

ritualiteit' is gaan heten. In het werk van Graafland gaat het om een authentieke vertolking van gereformeerde spiritualiteit. Wie daar niet mee opgegroeid is, zal even zijn best moeten doen te proeven waar het om gaat. Maar het geldt voor alle vormen van spiritualiteit, dat men door de woorden heen, die altijd de kleur dragen van een bepaalde traditie en die zich bedienen van een bepaald taalregister, zal moeten ontdekken wat het kloppende hart ervan is. Graafland heeft nogal vaak het hart op de tong. Daarom hebben we er vertrouwen in, dat datgene wat hij te zeggen had veel meer mensen kan bereiken dan alleen degenen die zelf ook behoren tot de gereformeerde piëtistische traditie. In het laatste deel van het boek zijn zes overdenkingen opgenomen die hij indertijd hield voor de NCRV radio rubriek *Woord op Zondag*. We herinneren ons, dat hij zelf verbaasd was van de vele reacties die hij daarop kreeg uit allerlei heel verschillende denominaties. Die herinnering stemt ons hoopvol wanneer het gaat om de vraag of de stem van Graafland ook vandaag nog buiten de eigen kring verstaanbaar zal zijn.

Wim Dekker

Henk Westerhout

HOOFDSTUK 1

Het luisterend kennen van God

In de jaren zestig van de vorige eeuw brak de zo geheten god-is-doodtheologie door. Deze theologie was een exponent van een soort culturele omwenteling in de westerse wereld, waarin het vanzelfsprekend geloven in God, zoals dat eeuwenlang in het christendom gestalte gekregen had, voorbij leek te zijn. In 1963 verscheen een populaire versie van deze theologie van de hand van de Engelse bisschop John Robinson, die zijn boekje *Honest to God* het licht deed zien. Van deze publicatie verschenen tientallen herdrukken en verschillende vertalingen, ook in het Nederlands (*Eerlijk voor God*). Velen begroetten deze publicatie als het verlossende woord, omdat hier beschreven werd wat ze zelf al lang zo beleefden. In de God van hun opvoeding konden ze niet meer geloven en volgens Robinson hoefde dat dus ook niet langer. Vanzelfsprekend waren er anderen, die alleen maar verontrust konden zijn over deze nieuwe ontwikkelingen. Hier werd niet zomaar één leerstuk uit het christendom onder kritiek gesteld, maar de basis van alles, het geloof in God zelf. Of dat inderdaad zo was, moeten we hier vanzelfsprekend laten rusten. Het gaat er ons hier slechts om de onderstaande bijdrage van Graafland in zijn oorspronkelijke context te plaatsen.

De synode van de toenmalige Nederlandse Hervormde Kerk voelde zich onder druk gezet een klip-en-klare uitspraak te doen over de nieuwe theologische ontwikkelingen, maar zoals dat telkens ging in deze brede volkskerk met talrijke geestelijke stromingen, lukte dat niet zo-

maar. In plaats daarvan vroeg ze aan een van haar adviesorganen, de Raad voor de zaken van Kerk en Theologie, publicaties het licht te doen zien waarin richting gevend geschreven zou worden voor de gemeente, over God, hoe Hij te kennen is en wat het betekent Hem te kennen: de praktische vroomheid.

Dit resulteerde in twee boeken, die nog steeds de moeite van het lezen waard zijn. Het eerste onder de titel *Geloven in God*, verscheen in 1970 en het tweede onder de titel *Luisterend Leven* in 1971. De hieronder staande bijdrage van Graafland is te vinden in de tweede bundel. In het voorwoord bij deze bundel schrijft P.J. Roscam Abbing onder andere: '(...) dat de nog aanwezige resten van vroomheidsleven verdacht worden gemaakt. Dat geschiedt ten dele van buitenaf als het leven in gerichtheid op God bij voorbaat wordt gebrandmerkt als verraad aan het leven in gerichtheid op de medemensen; en ten dele van binnenuit als binnen de christenheid ongenueanceerd wordt gepleit voor een religieus christendom en wordt gesteld dat God zelf ons uitsluitend verwijst naar de naaste.'

Het was niet de bedoeling van *Luisterend Leven* om op apologetische wijze aan te tonen, dat er een reële omgang met God mogelijk is en nog minder, dat dit praktisch veel oplevert.

De bedoeling was om van binnenuit te schrijven, schatkamers open te zetten, ieder uit te nodigen te kijken, te proeven, oude en nieuwe ontdekkingen te doen.

Zo heeft ook Graafland zijn onderstaande bijdrage geschreven. Ze maakt het iedere belangstellende mogelijk te ontdekken wat vroomheid in piëtistisch-gereformeerde zin omvat.

Enkele opmerkingen vooraf

Het is niet onze bedoeling, dat wij in deze bijdrage een discussie voeren met of een analyse geven van de vele denkbeelden die binnen of buiten de kerk en het christelijk geloof aangaande God de ronde doen. Het zou dan een vereiste zijn, dat wij een dogmatische bezinning gaven, waarin allerlei vragen van onder andere kentheoretische aard besproken en beantwoord dienden te worden. Wie om een dergelijke studie verlegen is,

kunnen wij verwijzen naar het vorige boek, dat op instigatie van de Raad voor de zaken van Kerk en Theologie is uitgegeven: *Geloven in God* (Boekencentrum N.V., 's-Gravenhage 1970). Dit boek gaat in op de wetenschappelijk-theoretische problematiek rondom de kennis van God.

Wat wij vooral beogen, is een poging te doen om de werkelijkheid van het kennen van God naar haar praktisch-geestelijke kant aan te duiden. Dit dan weer nader toegespitst in het kennen van God zoals dit in het persoonlijk geloofsleven wordt ervaren. Wij richten ons vooral op het innerlijk beleven van de omgang met God, hoewel het meteen ook duidelijk zal zijn, dat alle andere aspecten van het menselijk bestaan, ook naar zijn maatschappelijke en sociale kanten, daarbij betrokken zijn.

Het gaat ons er dus niet zozeer om de mogelijkheden van het kennen van God af te tasten, als wel om te proberen onder woorden te brengen wat er in het kennen van God in actu gebeurt. Niet zozeer de theorie als wel de praxis, en dan vooral de bevindelijke praxis, staat op de voorgrond.

Wij schreven zojuist: onder woorden *proberen* te brengen. Dat willen wij graag nog even de klemtoon geven. Het gaat om een probeersel, een proeve. Wij beseffen iets ervan, hoe gewaagd en feitelijk hoe ondoenlijk het is om het kennend omgaan met God te beschrijven en te omschrijven. Wij ervaren de onmogelijkheid ervan, hoewel wij het toch niet kunnen nalaten om er met onze gedachten en met onze woorden mee bezig te zijn.

Maar wel is het te verstaan, dat velen, niet alleen theoretisch maar ook in de praktijk van hun leven, met dit kennen van God geen raad weten of op een nieuwe manier ermee aan het worstelen zijn. Zo verstaan en waarderen wij het verlangen om het Godsgeloof te bevrijden uit de vaak al te enge beperkingen van een innerlijk en individueel geloven. Er zijn nog zoveel meer kanten aan de Godservaring, die te maken hebben met de concrete situaties en verbanden van dit wereldlijke bestaan. Daarom zoekt men naar een nieuw Godsbeeld en naar nieuwe expressies van het geloven in God. En ook dat vraagt onze intense aandacht.

Het gegeven

In ieder geval willen wij uitgaan van het gegeven dat God er is, en dat Hij zich laat kennen en dat deze kennis van God het fundament en het

wezen van het christelijk geloof bepaalt. Dit gegeven is werkelijk *gegeven*. In de dubbele zin van het woord, dat het niet uit onszelf opkomt, niet door onszelf is bedacht of ontdekt, maar dat het ons geopenbaard is en in die openbaring geschonken. Het is ook een gegeven in deze zin, dat wij er niet meer buitenom kunnen leven en denken. Het is *conditio sine qua non* geworden van ons menselijk bestaan.

Wij vinden dit terug in het getuigenis van de Schrift. Als Jezus in Johannes 17:3 bidt: ‘Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enigen waarachtige God, en Jezus Christus, die Gij gezonden hebt’, dan blijkt uit deze bede, van hoe fundamentele betekenis deze kennis van God door Jezus zelf wordt beschouwd. En dit woord staat niet op zichzelf, maar vindt zijn weerklink in het geheel van de Schrift.

Daarbij moet onmiddellijk worden opgemerkt, dat deze kennis een zeer bepaald karakter draagt. Wij zijn vanuit het mensbeeld dat ons uit het verleden is aangereikt, nog steeds gewend om de mens op te delen in zijn diverse geestelijke vermogens van verstand, wil en gevoel. De kennis reserveren wij dan voor het verstand en het gevoel voor het hart. Maar deze opdeling vinden wij niet terug in de Schrift. Daarin treft het ons, dat juist in het kennen van God de hele mens betrokken is. Het is een kennis waarin het contact, de gemeenschap tussen God en de mens, een essentiële en existentiële rol spelen.

Opmerkelijk is, dat het woord dat in het Oude Testament wordt gebruikt voor het kennen van God, hetzelfde woord is dat ook wordt gebruikt om de lichamelijke liefdesgemeenschap tussen man en vrouw aan te duiden. Zo lezen wij in Genesis 4:1: ‘En Adam bekende Eva, zijn huisvrouw’ (Statenvertaling). Hier wordt hetzelfde woord voor ‘bekennen’ gebruikt, dat ook gebruikt wordt om het kennen van God weer te geven. Een bewijs hoe existentieel dit kennen van God wordt verstaan. Het kennen van God voltrekt zich in een diepe persoonlijke gemeenschap. Het gaat om een verhouding waarin God en de mens helemaal op elkaar betrokken zijn. Daarom wordt het een bevindelijke kennis genoemd, omdat het ervaringskarakter van deze kennis zo sterk op de voorgrond treedt. God wordt bevonden, ervaren, zoals de dichter van Psalm 46 op grond van zijn persoonlijke ervaring kan zeggen: ‘God is ons een toevlucht en sterkte, ten zeerste bevonden een hulp in benauwdheden’ (vs. 2).